

Sygn. akt V CSK 161/17

POSTANOWIENIE

Dnia 29 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska

w sprawie z wniosku C.P. i B.P.
przy uczestnictwie T. S.A. w K.
o ustanowienie służebności przesyłu,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 września 2017 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawców
od postanowienia Sądu Okręgowego w K.
z dnia 21 września 2016 r., sygn. akt III Ca (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2) stwierdza, że uczestnicy ponoszą we własnym zakresie koszty związane ze swym udziałem w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek (art. 398⁴ § 2 k.p.c.), gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do

rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o których jest mowa w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Dla spełnienia wymogu z art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego w tym przedmiocie (postanowienie Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ.). Sąd Najwyższy nie jest bowiem trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę kasacyjną, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia, wnoszonym i rozpoznawanym nie tylko w interesie skarżącego, ale przede wszystkim w interesie publicznym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 kwietnia 2014 r., I CSK 510/13, nie publ.).

Wnioskodawcy wniesli o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), a mianowicie art. 292 k.c. i „rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego czy Skarb Państwa oraz czy przedsiębiorca przesyłowy może zasiedzieć służebność przesyłu, czy przedsiębiorca przesyłowy może zasiedzieć służebność gruntową o treści służebności przesyłu w zakresie uprawnienia do korzystania ze strefy technicznej i w zakresie uprawnienia do korzystania ze strefy ochronnej polegającą na uprawnieniach obejmujących dostęp w zakresie wchodu i wjazdu na grunt maszynami budowlanymi, sprzętem technicznym (w tym sprzętem ciężkim) w celu wykonania robót związanych z konserwacją, naprawą itp. oraz czy jest możliwe objęcie zasiedzeniem służebności także strefy ochronnej, czy jest możliwe objęcie zasiedzeniem służebności także strefy technicznej, w których to strefach technicznych nie ma żadnych widocznych urządzeń oraz nie ma żadnych urządzeń będących efektem celowej działalności człowieka w strefie ochronnej, w strefie technicznej, w strefie technologicznego korzystania także w takiej sytuacji, gdy przedsiębiorca przesyłowy i jego poprzednicy prawni nie dokonywali w okresach przeszłych żadnych remontów, modernizacji i odbudowy urządzeń sprzętem budowlanym i maszynami budowlanymi, albo czy Skarb Państwa oraz czy

przedsiębiorca przesyłowy może zasiedzieć służebność przesyłu lub czy też przedsiębiorca przesyłowy może zasiedzieć służebność gruntową tylko w zakresie korzystania z gruntu wokół linii energetycznej i wokół słupów energetycznych bez możliwości zasiedzenia w zakresie korzystania ze strefy ochronnej, strefy technicznej, strefy technologicznego korzystania i bez prawa do dokonywania remontów, modernizacji i odbudowy linii w sytuacji gdy w okresach przeszłych przedsiębiorca przesyłowy i jego poprzednicy prawni nie dokonywali żadnych remontów, modernizacji i odbudowy urządzeń sprzętem budowlanym i maszynami budowlanymi w sposób trwały i w dłuższym okresie czasu oraz w sytuacji, gdy w strefie technicznej i w strefie ochronnej nie ma żadnych urządzeń widocznych będących efektem celowej działalności człowieka.”

Sformułowane przez wnioskodawców pytania były już przedmiotem licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego.

Na bazie stanowiska zajętego przez Sąd Najwyższy w uchwale z 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02 (OSNC 2003, nr 11, poz. 142) w orzecznictwie wypracowana została teza, że skoro przed 3 sierpnia 2008 r. możliwe było umowne nabycie służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, to dopuszczalne było także jej nabycie w drodze zasiedzenia na podstawie art. 292 k.c. Początkowo pogląd ten kształtował linię orzecniczą dopuszczającą wprawdzie możliwość zasiedzenia służebności, ale w „klasycznej” dla służebności gruntowej postaci, a zatem na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej, którą wnioskodawca musiał zidentyfikować. W kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy argumentował, iż okoliczność, że służebność gruntowa zwiększy użyteczność przedsiębiorstwa prowadzonego przez właściciela nieruchomości nie może automatycznie wykluczać istnienia nieruchomości władnącej. W skład przedsiębiorstwa mogą wchodzić także nieruchomości (art. 55¹ pkt 2 k.c.), a funkcjonowanie przedsiębiorstwa energetycznego bez takich nieruchomości jest trudne do wyobrażenia. Bez znaczenia jest, że w skład przedsiębiorstwa wchodzi wiele nieruchomości. Ułatwienie funkcjonowania przedsiębiorstwa może, w okolicznościach konkretnej sprawy, stanowić jednocześnie zwiększenie użyteczności nieruchomości należącej do tego przedsiębiorstwa (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 września 2006 r., II CSK 112/06, Mon. Prawn. 2006, nr 19, s. 1016; z 10 lipca

2008 r., III CSK 73/08, Lex nr 461735; z 5 czerwca 2009 r., I CSK 392/08, Lex nr 578032; z 4 października 2006 r., II CSK 119/06, Mon. Prawn. 2006, nr 21, s. 1128).

Z czasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego doszedł do głosu pogląd, że możliwe jest nabycie przez zasiedzenie przed 3 sierpnia 2008 r. służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, ustanawianej nie na rzecz każdorazowego właściciela nieruchomości władnącej, bo tej w ogóle nie ma potrzeby identyfikować, ale bezpośrednio na rzecz Skarbu Państwa (do 1 lutego 1989 r.) albo przedsiębiorcy przesyłowego (od 1 lutego 1989 r.). Takie stanowisko zostało wyrażone w uchwałach Sądu Najwyższego z 7 października 2008 r., III CZP 89/08, BSN 2008, nr 10, s. 7; z 27 czerwca 2013 r., III CZP 31/13, BSN 2013, nr 6, s. 5; z 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, nr 12, poz. 139; w wyroku Sądu Najwyższego z 12 grudnia 2008 r., II CSK 389/08, Lex nr 484715, w postanowieniach Sądu Najwyższego: z 22 lipca 2010 r., I CSK 606/09, Lex nr 737248; z 14 listopada 2012 r., II CSK 120/12, Lex nr 1267161; z 6 lutego 2013 r., V CSK 129/12, Lex nr 1294483; z 14 czerwca 2013 r., 321/12, Lex nr 1381040).

Próbie pogodzenia obu poglądów na temat charakteru i konstrukcji służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu Sąd Najwyższy podjął w uzasadnieniu postanowienia z 16 stycznia 2013 r., II CSK 289/12 (Lex nr 1288634), w którym stwierdził, że odstąpienie w drodze wykładni od konieczności określenia w czynności prawnej bądź orzeczeniu nieruchomości władnącej, na rzecz której wystąpił *ex lege* skutek zasiedzenia, nastąpiło w rezultacie odwołania się do pojęcia przedsiębiorstwa w ujęciu przedmiotowym i przyjęcia domniemania, że składnikiem przedsiębiorstwa przesyłowego jest zawsze taka nieruchomość. Przy tego rodzaju koncepcji brak określenia nieruchomości władnącej jest tylko technicznym uproszczeniem służącym przyspieszeniu postępowania i nie świadczy o braku wystąpienia przesłanki merytorycznej w postaci nieruchomości władnącej.

Gdy zaś chodzi o zakres obciążenia nieruchomości służebnością przesyłu, to przykładowo wskazać można na postanowienie Sądu Najwyższego z 20 kwietnia 2017 r., II CSK 344/16 (Lex nr 2329020) wraz z powołanym tam orzecznictwem,

w którym wyrażono pogląd, że zasiedzenie zarówno służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu, jak i służebności przesyłu nie dotyczy całej nieruchomości właściciela, ale jej części zajętej przez wybudowane urządzenia oraz niezbędnej do ich eksploataowania. Ustanowienie służebności przesyłu wymaga określenia terytorialnego zakresu tego prawa przez oznaczenie pasa gruntu umożliwiającego właściwe korzystanie z urządzeń będących własnością przedsiębiorstwa przesyłowego. Chodzi o uprawnienie polegające na określonym prawie wstępu, używania i korzystania li tylko z tego pasa gruntu.

W uchwale z 11 grudnia 2015 r., III CZP 88/15 (OSNC 2016, nr 12, poz. 144), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że obszary ster ochronnych dla urządzeń przesyłowych, które wyznaczane są przepisami rozporządzeń organów upoważnionych do określenia zasad bezpiecznego korzystania z takich urządzeń, nie pokrywają się z zakresem obciążenia nieruchomości służebnością przesyłu. Dotyczy to oczywiście na równi przypadków, gdy o ustanowienie takiej służebności wnioskuje uprawniony do zgłoszenia żądania jej ustanowienia podmiot, jak i przypadków, gdy na nabycie takiej służebności przez zasiedzenie powołuje się przedsiębiorca korzystający z urządzeń przesyłowych przez odpowiednio długi czas.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. oraz - co do kosztów postępowania - art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 391 § 1 k.p.c., orzeczono jak w postanowieniu.